

Så skördas torv

- för odling, energi, djurhållning och mycket mer

Text: Katarina Magnusson

Torv kan användas till mycket. Idag används torven främst till odling, energi och djurhållning men den kan också användas som filter för sanering, som fibrer i textilier och som byggmaterial.

Torven skördas på olika sätt beroende på tåkten den skördas från och vad den ska användas till. Här får du veta lite mer om de olika produktionsmetoderna för torv; fräs- och harvtorv, blocktorv, grävtorv samt stycketorv.

Sverige har näst intill oändliga mängder torv och tillväxten är större än uttaget. Torven som skördas i Sverige kommer enbart från dränerade torvmarker, som tidigare dikats ut och som idag läcker koldioxid. Vid efterbehandling av marken skapas ett högre naturvärde än vad marken hade innan och bidrar till att öka den biologiska mångfalden.

Det är i detta sammanhang viktigt att notera att utsläppen av växthusgaser från dessa dränerade torvmarker pågår oavsett om torv skördas eller inte. Om den skördas kan utsläppen med rätt efterbehandling bindas in och

torvtakten blir en kolsänka genom att utsläppen upphör.

Frästorv och harvtorv

De största volymerna torv skördas som frästorv och harvtorv. Torven skördas genom att ett tunt skikt på 1,5-2cm fräses eller harvas upp för att sedan vändas och torkas två till tre dagar. Under torktiden måste torven varsamt vändas ett par tre gånger. Därefter samlas den upp i strängar med hjälp av skrapor för att kunna lastas ut från tåkten.

Torven läggs i stackar där den förvaras tills den transporteras till kunden. Stackarna täcks med plast för att minska syretillförsel och hålla torven torr från snö och regn. En stack kan förvaras i flera år och kan därför fungera som ett beredskapslager vid kriser som t ex coronapandemin.

Torven kan, på samma yta, skördas upp till 5-10 gånger per år, beroende på vädret. Hur många år ytan kan nyttjas beror på hur tjockt torvlager det finns i tåkten, tex Norrbumyren har skördats sedan 1983 och producerar än idag torv som kan användas för olika ändamål.

Torvkvaliteten och användningen avgör skördemetoderna. Harvtorv används oftast till odling och stallströ, där torvens struktur spelar en viktig roll. Den är ljusare och skördas lite fuktigare. Den mörkare torven längren i tåkten, kan skördas som frästorv och torkas lite mer och används främst till energi.

Blocktorv

Ljus, inte alltför humifierad torv kan även skördas som blocktorv. Blocktorven skärs med en speciell maskin och lyfts upp på hösten. Blocken får sedan stå ute på tåkten under frysperioden. På våren/försommaren staplas torvblocken för hand i stackar på ett speciellt sätt för att få god luftcirkulation mellan blocken så att de torkar. Stackarna täcks med plast för att skyddas mot regn.

Frysning och den långsamma torkningen gör att blocktorven får väldigt bra vattenuptagningsförmåga och med en varsam förädling behålls större bitar i slutprodukten, vilket gör den väldigt bra för odling.

Foton nedan:

Fräs-/harvtorv skördas, Neova

Fräs-/harvtorvs ilandkör, Neova

Blocktorv på tork innan stackning, Söftesmåla Naturtorv



När blocken har torkat körs de till fabrik där torven förädlas. Den mals eller rivs och siktas ner till olika fraktioner. Blocktorv används i yrkesodling och som stallströ. Den kan även användas som tex byggblock i trädgårdar.

Grävtorv

Grävtorven grävs upp med en grävmaskin och läggs i högar eller strängar ute på torvtäkten så att vattnet får rinna ur. Det är bara den svarta torven längst ner i en täkt som skördas på detta vis.

Torven får ligga kvar på täkten över vintern, på vissa ställen får den ligga över sommaren då det till exempel enbart går att köra på myren när tjälén ligger. Det bästa resultatet på torven får man om den ligger ett år så den hinner vattna ur ordentligt.

Grävtorven används till växtodling och är lite för blöt för energi- och ströändamål. Den blandas alltid med ljusare torv och är vanlig i konsumentjordar där den bidrar med sin mörka färg, vatten- och näringshållning.

Vill man tex göra en naturfågelsjö vid efterbehandlingen så måste man ta bort all torv och då är detta en bra metod. Vill man däremot odla på marken så behöver en viss mängd torv sparas.

Eftersom maskinerna gräver upp all torvinnebar det att man nyttjar torvtäkten full ut och förhindrar fortsatt koldioxidutsläpp.

Metoden dammar inte heller och har lägre brandrisk vid skörd eftersom den är blöt.

På vissa ställen kan man kombinera olika metoder och skörda genom tex harvning först och sedan gräva upp den sista torven. Det är idag svårt att få täktillstånd och då vill man ofta nyttja möjligheten att skörda all torv som finns på täkten fullt ut.

Stycketorv

Vid stycketorv används vanligtvis en torvmaskin med en inmatnings-skruv som tar upp torven ca 30-40 cm under ytan där den är fuktig. Torven matas in i ytterligare en skruv, ungefär som en köttkvarn, och det kommer ut torv i form av korvar.

Efter upptagning ska torven torka i ca två veckor, beroende på väder, under den tiden vänds torven ett par tre gånger. Detta måste ske försiktigt för hand för att inte smula sönder torvbitarna.

Därefter läggs torven upp i strängar för att sen kunna lastas ut från myren. För en effektiv ilandkörning ska strängarna vara så raka och höga som möjligt. Ilandkörning är ett branschuttryck som innebär att



torven transporteras till stacken, dvs det torvlager där torven förvaras tills den går vidare ut till kunderna.

Foto: Neova. Den efterbehandlade Nygårdsmossen.

Stycketorv kan skördas två till fyra gånger per år beroende på vädret och den används i stort sett endast till energi.

Foton nedan:

Blocktorv på tork innan stackning, Söftesmåla Naturtorv

Högläggning av grävtorv på mosse, Hasselfors Garden

Stycketorv skördas, Neova

